

Sygn. akt III AUa 1873/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 lutego 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Marek Procek (spr.)
Sędziowie	SSA Jolanta Pietrzak SSA Marek Żurecki
Protokolant	Elżbieta Szewczyk

po rozpoznaniu w dniu 28 lutego 2019 r. w Katowicach

sprawy z odwołania D. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B.

o wysokość należności z tytułu nieopłaconych składek

na skutek apelacji ubezpieczonego D. B.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Bielsku-Białej z dnia 21 maja 2018 r. sygn. akt VI U 61/18

oddala apelację.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki

Sędzia Przewodniczący Sędzia

Sygn. akt III AUa 1873/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 21 maja 2018r. Sąd Okręgowy w Bielsku-Białej oddalił odwołanie ubezpieczonego D. B. od decyzji organu rentowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. z dnia 16 listopada 2017r. ustalającej zadłużenie z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od lutego 2010r. do kwietnia 2015r. w wysokości wskazanej w decyzji, jednocześnie zobowiązującej ubezpieczonego do uregulowania należnych składek wraz z odsetkami za zwłokę, wynikającymi z art. 23 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, liczonymi

do dnia zapłaty na zasadach i wysokości określonej w ustawie z dnia 29 sierpnia 1997r. Ordynacja podatkowa.

Według Sądu Okręgowego, w sprawie bezsporne jest, że D. B. w okresie od dnia 1 kwietnia 2006r. do 30 września 2015r. prowadził działalność na własny rachunek na terytorium Polski. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w B. wszczął

z urzędu postępowanie administracyjne wobec ubezpieczonego celem ustalenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy.

O wszczęciu powyższego postępowania organ rentowy zawiadomił ubezpieczonego, przesyłając mu pisemne zawiadomienie z dnia 20 czerwca 2017r., które ubezpieczony odebrał w dniu 26 czerwca 2017 r. Po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, organ rentowy ustalił, iż odwołujący nie przekazał na rachunek Zakładu Ubezpieczeń Społecznych wpłat

za okres od lutego 2010r. do kwietnia 2015r. W zaskarżonej decyzji z dnia 16 listopada 2017r. organ rentowy ustalił, iż odwołujący się zalega z płatnościami z tytułu składek

za okres od lutego 2010r. do kwietnia 2015r.:

- na ubezpieczenie społeczne w kwocie 38.250,58 zł wraz z odsetkami w kwocie 17.742 zł,

- na ubezpieczenie zdrowotne w kwocie 16.057 zł wraz z odsetkami w kwocie 7.582 zł,

- na Fundusz Pracy w kwocie 3.271,87 zł wraz z odsetkami w kwocie 1.537 zł.

Jednocześnie Sąd Okręgowy wskazał, iż organ rentowy w prawomocnej decyzji z dnia 18 marca 2016r. ustalił wobec odwołującego się D. B., że właściwym ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie od dnia

1 czerwca 2010r. Decyzja ta zapadła po otrzymaniu informacji od słowackiej instytucji ubezpieczeniowej, podającej, że decyzją z dnia 22 stycznia 2014r. stwierdzono niepowstanie wobec D. B. obowiązkowego ubezpieczenia zdrowotnego, obowiązkowego ubezpieczenia emerytalnego, obowiązkowego ubezpieczenia od bezrobocia u pracodawcy (...) s.r.o., według ustawodawstwa słowackiego. Decyzja ta nabyła mocy prawnej 28 lutego 2014r. i stała się ostateczna.

Według Sądu Okręgowego, bezsporne są okresy podlegania ubezpieczonego ustawodawstwu innego państwa członkowskiego:

- od 1 marca 2009r. do 31 maja 2009r. - ustawodawstwu czeskiemu,

- od 5 czerwca 2009r. do 31 stycznia 2010r. - ustawodawstwu litewskiemu,

- od 1 kwietnia 2016r. do 31 maja 2017r. - ustawodawstwu czeskiemu.

Okres od 18 maja 2015r. do 30 września 2015r. został wyłączony z decyzji z uwagi na wszczęcie przez odwołującego się postępowania o ustalenie ustawodawstwa niemieckiego jako właściwego. Odwołujący się w dniu 5 stycznia 2015r. złożył wniosek o umorzenie należności w trybie ustawy abolicyjnej. Postępowanie zostało zawieszona w związku z wszczęciem postępowania o podleganie ubezpieczeniom społecznym z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej. Zakończenie tego postępowania jest uzależnione od ustalenia ustawodawstwa niemieckiego.

W ocenie Sądu Okręgowego, spór w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia czy odwołujący się w okresie i w wysokościach wskazanych w zaskarżonej decyzji był zobowiązany do uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy.

Sąd ten, powołując się na przepisy art. 46 ust. 1, art. 47 ust. 1 i art. 32 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U nr. 205 poz. 1585

z późn. zm. - dalej jako ustawa systemowa), podniósł, że bezspornie odwołujący się D. B. prowadził działalność gospodarczą w okresie wskazanym w decyzji i nie uregulował należności składkowych za ten okres.

Jednocześnie Sąd ten podniósł, że kwestia podlegania przez ubezpieczonego ustawodawstwu polskiemu w zakresie ubezpieczeń społecznych została prawomocnie rozstrzygnięta decyzją organu rentowego z dnia 18 marca 2016r., który ustalił, iż wobec odwołującego się właściwym ustawodawstwem w zakresie ubezpieczeń społecznych jest ustawodawstwo polskie od dnia 1 czerwca 2010r. Powyższa decyzja jest ostateczna i wiążąca dla sądu. Sąd bowiem w postępowaniu cywilnym nie jest uprawniony do kwestionowania decyzji administracyjnej, w szczególności pod względem jej merytorycznej zasadności i jest nią związany także wówczas, gdy w ocenie sądu decyzja jest wadliwa. W konsekwencji - jak podaje Sąd Okręgowy - prawomocna decyzja organu rentowego z dnia 18 marca 2016r. doprowadziła do wydania przez organ rentowy decyzji wymiarowej z dnia 16 listopada 2017r., w której określono wysokość zadłużenia odwołującego się z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne i Fundusz Pracy za okres od lutego 2010r. do maja 2015r.

Sąd Okręgowy stwierdził także, iż brak było też podstaw do zawieszenia postępowania w niniejszej sprawie, gdyż odwołujący się nie wykazał jakie to postępowanie toczy się przed słowacką instytucją ubezpieczeniową, którego rozstrzygnięcie miałyby wpływ na wynik niniejszej sprawy. Sąd ten zwrócił również uwagę, że odwołujący się nie przedłożył żadnych nowych dokumentów, na podstawie których można by uznać, iż nie podlegał on w spornym okresie obowiązkowym ubezpieczeniom społecznym w związku z prowadzeniem działalności gospodarczej na terytorium Polski i że wobec niego w tym okresie właściwe jest ustawodawstwo słowackie.

Według Sądu Okręgowego, podkreślenia na kanwie tej sprawy wymaga też stanowisko, że nie jest dopuszczalna ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa, a tym samym stwierdzenia spełnienia warunków ubezpieczenia społecznego w systemie prawnym państwa wykonywania pracy podlegającym koordynacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) Nr 883/04 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego. Wobec powyższego osoba, która domaga się ustalenia ustawodawstwa w zakresie zabezpieczenia społecznego właściwego dla państwa, w którym wykonuje prace najemną, musi przedłożyć dokumenty potwierdzające to ubezpieczenie, a takimi są druki E101/A1. Za okres sporny odwołujący się takich druków nie przedłożył.

Ponadto, odnosząc się do podnoszonego zarzutu przedawnienia składek, Sąd Okręgowy stwierdził, że zarzut jest bezzasadny, w związku ze złożeniem przez odwołującego się w dniu 5 stycznia 2015r. wniosku o umorzenie należności w trybie ustawy z dnia

9 listopada 2012r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. z 2012r., poz. 1551 - dalej jako ustawa abolicyjna). Zgodnie bowiem z art. 1 ust. 15 powołanej ustawy abolicyjnej, bieg terminu przedawnienia należności, o których mowa w ust. 1, 6, 10 i 12, dotyczącego nieopłaconych składek na ubezpieczenia za okres od dnia 1 stycznia 1999r. do dnia 28 lutego 2009r.

oraz należne od nich odsetki za zwłokę, opłaty prolongacyjne, koszty upomnienia, opłaty dodatkowe, a także koszty egzekucyjne naliczone przez dyrektora oddziału Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, naczelnika urzędu skarbowego lub komornika sądowego ulega zawieszeniu na okres od dnia złożenia wniosku o umorzenie do dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 13. Zatem słusznie - w ocenie Sądu Okręgowego - organ rentowy stwierdził, że skoro z wniosku ubezpieczonego jest w toku postępowanie abolicyjne, to bieg terminu przedawnienia wszelkich należności ulega zawieszeniu.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Okręgowy na mocy art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił odwołanie, jako bezzasadne.

O kosztach postępowania Sąd ten orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. w zw.

z art. 99 k.p.c. i § 9 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015r. w sprawie opłat za czynności radców.

W apelacji od zaprezentowanego rozstrzygnięcia ubezpieczony zarzucił Sądowi pierwszej instancji:

1. naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 233 k.p.c. poprzez brak rozważenia zebranego w sprawie materiału dowodowego oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów, polegające na błędnym uznaniu, że strona ubezpieczona nie podlega zagranicznemu ustawodawstwu;
2. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego oraz art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady WE nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. poprzez ich niezastosowanie pomimo, że przedstawione dokumenty wskazują, iż ubezpieczony był zatrudniony za granicami Polski jako pracownik i tym samym wykonuje pracę najemną, co oznacza, że nie podlegał w danym okresie polskiemu ustawodawstwu;
3. błędne ustalenie stanu faktycznego m.in. poprzez ustalenie, iż skarżący nie wykonuje pracy na podstawie umowy o pracę za granicami Polski; błędne ustalenie stanu faktycznego polegające na ustaleniu, iż nieprawomocne orzeczenie zagranicznego organu wywołuje skutki prawne. Błędne ustalenie, iż nie doszło do przedawnienia ewentualnych roszczeń;
4. nieważność przepisów ustawy „abolicyjnej” w zakresie, w jakim zawiesza terminy przedawnienia w stosunku do okresów, w jakich nie złożono wniosku o abolicję;
5. niezastosowanie przepisów art. 24 ustawy systemowej w sytuacji, gdy doszło do przedawnienia ewentualnych roszczeń;
6. naruszenie art. 2 i 32 Konstytucji RP.

Skarżący wniósł przy tym o zawieszenie postępowania do czasu prawomocnego zakończenia postępowania za granicami Polski w zakresie ustalenia wykonywania tam pracy i podleganiu tym ubezpieczeniom.

Wniósł także o zmianę zaskarżonego orzeczenia poprzez uchylenie zaskarżanego wyroku Sądu Okręgowego oraz decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania organowi ubezpieczeniowemu przy uwzględnieniu kosztów postępowania odwoławczego oraz zasądzenie od organu ubezpieczeniowego na rzecz odwołującej się strony kosztów procesu, w tym kosztów postępowania odwoławczego według norm przepisanych.

Zdaniem apelującego ubezpieczony, jako osoba prowadząca własną pozarolniczą działalność gospodarczą na terytorium Polski i świadcząca równoległe pracę najemną za granicami kraju, podlega w zakresie zabezpieczenia społecznego ustawodawstwu zagranicznemu. Bowiem w sytuacji zbiegu wskazanych dwóch tytułów ubezpieczeń społecznych, pierwszeństwo i decydujące znaczenie w jego rozstrzygnięciu, prawo europejskie przypisuje pracy najemnej (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2010r., sygn. II UZP 2/10 oraz wyrok z dnia 23 listopada 2012r., sygn. IIUK 103/12). Ubezpieczony wykonywał w spornym okresie prace za granicami Polski na podstawie umowy o pracę, co wynika z dokumentów znajdujących się w sprawie. Na potwierdzenie zatrudnienia strony ubezpieczonej przez zagranicznych pracodawców przedłożono Sądowi i organowi rentowemu kopie. Fakt, że „dokumenty” nie zostały uznane za wiarygodne przez zagraniczną instytucję ubezpieczeniową, nie oznacza, że nie było podstaw do tego, aby nie zostały uznane przez polską instytucję ubezpieczeniową ZUS. Stosownie do treści art. 13 ust. 3 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004, osoba podejmująca pracę najemną w innym państwie Unii podlega w zakresie zabezpieczeń społecznych

prawa tego państwa członkowskiego, w którym jest wykonywana praca najemna. Wspomniana zasada powoduje brak możliwości ustalenia ustawodawstwa w jakikolwiek inny sposób, niż w niej podany. Jednocześnie normy zawarte w art. 16 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 określają tryb ustalania właściwego ustawodawstwa przewidując niezwłoczność takiego działania, jak i wymóg tymczasowego określenia ustawodawstwa właściwego przy uwzględnieniu m.in. art. 13 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004. Zastosowanie powyższego oznacza formalnie w sytuacji wnioskodawcy i przy uwzględnieniu ust. 3 wyżej wymienionego przepisu (czyli pierwszeństwo ustawodawcy państwa członkowskiego, w którym wykonywana jest praca najemna dla osoby prowadzącej równoległe działalność gospodarczą w innym kraju), iż organ rentowy powinien ponownie tymczasowo określić dla wnioskodawcy za okres sporny, jako właściwe, zagraniczne ustawodawstwo.

Zdaniem skarżącego, organ rentowy nie jest też instytucją uprawnioną do orzekania o ewentualnej pozorności zawartej umowy najemnej, albowiem powinien on jedynie określić ustawodawstwo właściwe, wskazując na instytucję miejsca świadczenia pracy.

Ponadto, skarżący podniósł, że zgodnie z treścią przepisu art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, który wszedł w życie w dniu 1 stycznia 2012r., należności z tytułu składek przedawniają się z upływem 5 lat, licząc od dnia, w którym składki stały się wymagalne.

A zatem - jak podaje apelujący - ewentualne roszczenia są przedawnione. Według apelującego, Sąd pierwszej instancji bezpodstawnie powołuje się na przepisy ustawy abolicyjnej, gdyż regulacje prawne dotyczące przedawnienia powinny być zgodne z zasadą zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasadą bezpieczeństwa prawnego. Zasada zaufania obywateli do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz zasada bezpieczeństwa prawnego, należą do szeregu zasad składających się na koncepcję państwa prawnego w rozumieniu art. 2 Konstytucji (por. wyrok TK z dnia 20 grudnia 1999r., sygn. akt K 4/99). Adresatami zasady wynikającej z art. 2 Konstytucji są wszystkie organy władzy publicznej, zarówno tworzące, jak i stosujące prawo. Oznacza to, że ustawodawca ustanawiając przepis art. 24 ustawy systemowej (zasadę przedawnienia) nie może w sposób bezpodstawny dokonywać stosowania przepisów mogących stanowić zaskoczenie, pułapkę dla ubezpieczonych. W szczególności chodzi o powoływanie się w każdej sytuacji

na działanie przepisów ustawy z dnia 9 listopada 2012r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność. Rozwiązanie takie sprzeczne jest z art. 2 Konstytucji; dodatkowo wskazać trzeba, że osoby nieskładające wniosków o umorzenie w trybie ustawy z 9 listopada 2012r.

są uprzywilejowane w stosunku do osób, które wnioski takie składają i to w sposób niczym nieuzasadniony. Wobec tego, stanowi to także przejaw naruszenia art. 32 Konstytucji (zasady równości wobec prawa). Zatem - zdaniem skarżącego - nieważne są zapisy ustawy „abolicyjnej” w zakresie, w jakim zawiesza się terminy przedawnienia w stosunku do okresów, w jakich nie złożono wniosku o abolicję, gdyż narusza to wyżej wymienione przepisy Konstytucji RP. W tej sytuacji należy uznać, iż doszło do przedawnienia ewentualnych roszczeń, z powodu nieważności przepisów dotyczących „uchylenia” możliwości powołania się na przedawnienie z powodu ich niekonstytucyjności.

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Przyjmując ustalenia poczynione przez Sąd pierwszej instancji jako własne uznał, że apelacja nie zasługuje na uwzględnienie.

Otóż bowiem wskazać należy, iż zgodnie z art. 11 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 883/2004 z dnia 29 kwietnia 2004r. w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2004.166.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem podstawowym), kluczową zasadą koordynacji

systemów zabezpieczenia społecznego w Unii Europejskiej, zakładającą rzeczywiste istnienie konkurencyjnych tytułów ubezpieczenia, jest podleganie ustawodawstwu jednego państwa członkowskiego. Z zasady tej wynikają dyrektywy postępowania dla instytucji państw członkowskich oraz organów odwoławczych regulowane przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 987/2009 z dnia 16 września 2009r. dotyczącego wykonywania rozporządzenia (WE) nr 883/2004 w sprawie koordynacji systemów zabezpieczenia społecznego (Dz.Urz. UE L 2009.284.1 - dalej nazywanego rozporządzeniem wykonawczym).

Wobec powyższego, opisana w treści art. z art. 16 rozporządzenia wykonawczego procedura uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego, toczy się w istocie bez udziału osoby, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich. Kończy się zaś poinformowaniem zainteresowanego przez instytucję właściwą państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone, jako mające zastosowanie o tym, które ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 stycznia 2017r., III UK 50/16).

W tych okolicznościach, przedmiotem decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, jako instytucji państwa członkowskiego, w którym osoba, która wykonuje pracę najemną i pracę na własny rachunek w różnych państwach członkowskich, ma miejsce zamieszkania (po przeprowadzeniu procedury uzgodnień między instytucjami państw członkowskich dotyczących stosowania art. 13 rozporządzenia podstawowego) powinno być, zgodnie z zasadą terytorialności przyjętą w art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego i art. 83 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych, nie tyle wskazanie ustawodawstwa właściwego, bo czyni to - zgodnie z art. 16 ust. 5 rozporządzenia wykonawczego - instytucja właściwa (której ustawodawstwo zostało tymczasowo lub ostatecznie określone), lecz będące następstwem tego określenia ustalenie, że po określonym w decyzji dniu do wymienionej osoby nie ma zastosowania polski system zabezpieczenia społecznego. Odnosząc się wprost do wniosku apelacji o ustalenie ustawodawstwa słowackiego, podnieść należy, iż instytucja miejsca zamieszkania może wydać decyzję, że ustala ustawodawstwo właściwe jej państwa członkowskiego, albo decyzję stwierdzającą, że ustawodawstwo jej państwa nie jest właściwe (tak: Krzysztof Ślebzak, Ustalenie ustawodawstwa tymczasowego na podstawie rozporządzeń 883/2004 oraz 987/2009, PiZS 2014 nr 7).

Z przywołanej wyżej, a ujętej w treści art. 11 ust. rozporządzenia podstawowego, zasady terytorialności wynika, że nie jest dopuszczalna - do czego w istocie zmierza skarżący w odwołaniu i apelacji - ocena stosunku prawnego stanowiącego tytuł ubezpieczenia społecznego w innym państwie członkowskim przez instytucję miejsca zamieszkania osoby wnoszącej o ustalenie właściwego ustawodawstwa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 czerwca 2013r., II UK 333/12).

Jednocześnie trzeba pamiętać, że gdy - tak jak w niniejszej sprawie - obie instytucje państw członkowskich dojdą do wspólnego porozumienia, to ma ono decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego, gdyż przepisy art. 13 ust. 2 i 3 rozporządzenia podstawowego mają na celu wyeliminowanie podwójnego (lub wielokrotnego) ubezpieczenia w różnych państwach członkowskich (ewentualnie uniknięcia sytuacji, w której dana osoba nie będzie podlegała żadnemu ustawodawstwu), a nie ustalenie ubezpieczenia korzystnego dla zainteresowanego ze względu na wysokość składek. Konkludując powyższy wywód wskazać należy, że wniosek o ustalenie ustawodawstwa właściwego oznacza poddanie tej kwestii procedurze przewidzianej w art. 16 rozporządzenia wykonawczego, której efektem jest wspólne porozumienie państw członkowskich, zapobiegające podwójnemu (lub wielokrotnemu) podleganiu ubezpieczeniu społecznemu albo nieobjęciu ubezpieczeniem w żadnym państwie członkowskim. Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 września 2016r. (I UZ 14/16), trafnie wskazał, iż wyznaczone zakresem art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego obowiązki instytucji właściwej miejsca świadczenia pracy (w tym przypadku słowackiej) sprowadzają się do udzielenia (także z własnej inicjatywy) stosownych wyjaśnień i przedstawienia swojego stanowiska (opinii) odnośnie do ustawodawstwa właściwego.

Ani przepisy rozporządzenia wykonawczego, ani też decyzja Nr A1 Komisji Administracyjnej nie stawiają bowiem w tym zakresie żadnych wymagań formalnych,

w szczególności nie wymaga się wydania przez instytucję właściwą miejsca wykonywania pracy najmnej formalnej decyzji w indywidualnej sprawie. Opinia ta może więc przybrać postać pisma (informacji), stąd dla oceny, czy przedstawione w nim stanowisko

ma zastosowanie do indywidualnej sytuacji zainteresowanego występującego z wnioskiem

o ustalenie ustawodawstwa, ważna jest jego treść. Jeśli w informacji podaje się,

że pracownicy nie świadczyli rzeczywistej pracy, a następnie instytucja ubezpieczeniowa państwa członkowskiego, w którym ma siedzibę podmiot zatrudniający, wydaje decyzję ustalającą, że w stosunku do ubezpieczonego jako pracownika tego podmiotu „nie powstały obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne”, to jest to równoznaczne z wyrażeniem stanowiska odnośnie do braku tytułu do podlegania pracowniczemu ubezpieczeniu społecznemu,

a w konsekwencji stanowiska o braku konkurencji tytułów ubezpieczenia w rozumieniu

art. 11 ust. 1 rozporządzenia podstawowego (por. uzasadnienie postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 marca 2018r., II UK 172/17).

Ponadto podkreślić należy, iż również wspólnemu porozumieniu, o którym mowa

w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego, ustawodawca unijny nie nadał jakiejś instytucjonalnej formy. Natomiast, gdy obie instytucje właściwe dojdą do wspólnego porozumienia, to ono ma decydujące znaczenie dla ustalenia ustawodawstwa właściwego.

Wypada przy tym zauważyć, iż jeśli intencją zainteresowanego jest uzyskanie potwierdzenia podlegania wskazanemu przez niego ustawodawstwu, to temu służy wniosek

o wydanie poświadczenia na formularzu A1, którego podstawę stanowi art. 19 ust. 2 rozporządzenia wykonawczego.

Wówczas ocena takiego żądania należy do organów

i instytucji właściwych tego państwa członkowskiego, którego ustawodawstwo miałyby być zastosowane (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 kwietnia 2017r., II UK 248/16). Ubezpieczony nie wykazał, że dysponuje stosownym formularzem A1 (formularzem E-101) wydanym przez słowacką instytucję. Legitymowanie się poświadczeniem na formularzu A1

o podleganiu ubezpieczeniu społecznemu w państwie członkowskim miejsca wykonywania pracy najmnej nie może być zatem ignorowane przy ustaleniu ustawodawstwa mającego zastosowanie do zainteresowanego w trybie art. 16 rozporządzenia wykonawczego (zob. art. 5 ust. 1 rozporządzenia wykonawczego) i dopiero jego wycofanie lub uznanie za nieważne,

po ponownym rozpatrzeniu podstaw jego wydania, umożliwia ustalenie ustawodawstwa państwa członkowskiego miejsca zamieszkania. Jeśli natomiast chodzi o dokument w postaci poświadczenia rejestracji w systemie ubezpieczenia społecznego innego państwa członkowskiego, to jest on tylko dowodem zgłoszenia do ubezpieczenia, które samo w sobie

z całą pewnością nie przesądza o istnieniu ważnego tytułu do objęcia ubezpieczeniem.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy, należy zauważyć, że:

- w okresie od dnia 5 czerwca 2009r. do 31 stycznia 2010r. dla ubezpieczonego właściwe jest ustawodawstwo litewskie (k. 11);

- w okresie od 1 lutego 2010r. do 30 kwietnia 2015r. ubezpieczony prowadził działalność gospodarczą na terenie Polski;

- ostateczną decyzją z dnia 18 marca 2016r. organ rentowy ustalił dla odwołującego się ustawodawstwo polskie w zakresie ubezpieczeń społecznych w okresie od 1 czerwca 2010r.

Nie powinno budzić przy tym wątpliwości, iż słowacka instytucja ubezpieczeniowa przedstawiła Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych w niniejszej sprawie jednoznaczny opinię, poinformowała również o wydaniu decyzji ustalającej, że w stosunku do ubezpieczonego jako pracownika (...) s.r.o., nie powstały obowiązkowe ubezpieczenia emerytalne. Przyjąć zatem trzeba, że obie wymienione instytucje doszły do wspólnego porozumienia,

o którym mowa w art. 16 ust. 4 rozporządzenia wykonawczego.

Podnieść zatem należy za Sądem Najwyższym, iż sąd ubezpieczeń społecznych jest związany ostateczną decyzją organu rentowego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2008r., I UK 376/07).

Powszechnie przyjmuje się zasadę uwzględniania przez sądy powszechne skutków prawnych orzeczeń organów administracyjnych, która ma swoje źródło w prawnym rozgraniczeniu drogi sądowej i drogi administracyjnej, czego wyrazem są art. 2 § 3 i art. 177 § 1 pkt 3 k.p.c. oraz art. 16 i 97 § 1 pkt 4 k.p.a., a pod rządami Konstytucji RP także w idei podziału władz (art. 10) oraz działania organów władzy publicznej na podstawie i w granicach prawa (art. 7).

Przyjmując zatem, że decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 18 marca 2016r. wyraża stan prawny, a sąd jest związany decyzją administracyjną pochodzącą od właściwego organu, wydaną w przewidzianym trybie i na podstawie obowiązującego prawa, można stwierdzić, że Sąd w postępowaniu dotyczącym stwierdzenia, że od 1 lutego 2010r. do 30 kwietnia 2015r. z tytułu prowadzenia działalności gospodarczej ubezpieczony D. B. podlega obowiązkowym ubezpieczeniom emerytalnemu, rentowym oraz wypadkowemu i z tego tytułu jest zobowiązany do opłacania składek na ubezpieczenia społeczne, nie był uprawniony do kontroli ostatecznej decyzji stanowiącej podstawę do uznania, iż odwołujący się w spornym okresie podlegał ustawodawstwu polskiemu.

Jednocześnie należy zauważyć, że postępowanie sądowe w sprawach dotyczących ubezpieczenia społecznego wszczynane jest w rezultacie odwołania wniesionego od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Ma więc ono charakter odwoławczy. Jego przedmiotem jest ocena zgodności z prawem - w aspekcie formalnym i materialnym - decyzji wydanej przez organ rentowy na wniosek ubezpieczonego lub z urzędu. Jest zatem postępowaniem kontrolnym. Badanie owej legalności decyzji i orzekanie o niej jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydawania decyzji. Natomiast postępowanie przed sądem powszechnym jest postępowaniem sprawdzającym, weryfikującym ustalenia dokonane przez organ rentowy.

W realiach niniejszego sporu, postępowanie Sądu sprowadzało się do oceny legalności decyzji organu rentowego z dnia 16 listopada 2017r., wydanej w oparciu o przepisy art. 83 ust. 1, art. 68, art. 38 ust. 1, art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 12, art. 13 pkt 4 oraz art. 18 ust. 8 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2015r., poz. 121 ze zm.).

Odwołujący się nie kwestionował, iż w okresie objętym zaskarżoną decyzją prowadził działalność gospodarczą na terenie Polski, nie przedstawił również dokumentu, który potwierdzałby, że wobec niego zastosowanie mają przepisy z zakresu ubezpieczeń społecznych innego państwa, niż państwo wykonywania działalności gospodarczej. Dokumentem tym był formularz E-101, który wraz z wejściem w życie rozporządzenia 883/2004 został zastąpiony przez formularz A1. Dokument ten, na podstawie art. 19 ust. 2 rozporządzenia 987/2009, jest wydawany na wniosek pracodawcy lub osoby prowadzącej działalność gospodarczą na własny rachunek przez właściwe jednostki danego państwa. Zgodnie z art. 5 rozporządzenia 987/2009, dokumenty wydane przez instytucje ubezpieczeniowe dla celów stosowania przepisów Tytułu II rozporządzenia 883/2004 są akceptowane przez instytucje pozostałych państw członkowskich tak długo, jak długo nie zostaną wycofane lub uznane za nieważne przez państwo członkowskie, w którym zostały wydane.

Odnosząc się zaś do kwestii przedawnienia należności składkowych, podnieść wypada, że zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 13 października 1998r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. nr 137, poz. 887 ze zm. - dalej jako ustawa systemowa), należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-6. Powołany przepis był kilkakrotnie nowelizowany. I tak, ustawa z dnia 18 grudnia 2002r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 241, poz. 2074 ze zm.) dokonała w art. 1 pkt 9 zmiany m.in. art. 24 ust. 4 ustawy systemowej stanowiąc, że należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia,

w którym stały się wymagalne. Mocą powołanej ustawy został także zmieniony przepis art. 24 ust. 5 ustawy systemowej, do którego dodano ust. 5a-5d. Kolejna zmiana okresu przedawnienia została wprowadzona od 1 stycznia 2012r. Z tym dniem, na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 16 września 2011r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli

i przedsiębiorców (Dz. U. nr 232, poz. 1378) zmieniono treść art. 24 ust. 4 ustawy systemowej i skrócono okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Zgodnie z art. 27 powołanej ustawy, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą z tym, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012r. Wedle zasady wynikającej z tego przepisu, do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012r. (według zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności tak,

jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, ale od dnia 1 stycznia 2012r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 powołanego przepisu, stosownie do którego, jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi, wcześniej przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego przepisu (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 27 czerwca 2013r., sygn. akt III AUa 1656/12).

W analizowanym kontekście Sąd Okręgowy trafnie wskazał, iż na podstawie art. 1 ust. 15 ustawy z dnia 9 listopada 2012r. o umorzeniu należności powstałych z tytułu nieopłaconych składek przez osoby prowadzące pozarolniczą działalność (Dz. U. z 2012r., poz. 1551 - dalej jako ustawa abolicyjna), bieg terminu przedawnienia należności niepodlegających umorzeniu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy, Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych oraz na Fundusz Emerytur Pomostowych, za okres od dnia 1 stycznia 1999r., do opłacenia których zobowiązana jest osoba prowadząca pozarolniczą działalność lub płatnik składek, ulega zawieszeniu na okres od dnia złożenia wniosku o umorzenie do dnia uprawomocnienia się decyzji, o której mowa w ust. 13, czyli decyzji finalnej.

Odnosząc się do zarzutów apelacji dotyczących „nieważności” powołanego przepisu ustawy abolicyjnej, przypomnieć trzeba, iż składki niepodlegające umorzeniu stanowią składki obciążające beneficjenta ustawy abolicyjnej, jako płatnika. Otóż bowiem,

w nawiązaniu obowiązku uiszczania danin publicznych, w tym składkowych (oznaczonego w art. 84 Konstytucji RP), stwierdzić należy, iż do zadań z zakresu ubezpieczenia emerytalnego, realizowanych przez płatników w ramach stosunku ubezpieczającego, należy zgłaszanie do ubezpieczeń społecznych każdej osoby objętej obowiązkowo ubezpieczeniem emerytalnym, sporządzanie imiennych raportów miesięcznych dotyczących ubezpieczonych oraz obliczanie, rozliczanie, częściowe finansowanie i przekazywanie składek do ZUS. Wskazać przy tym trzeba, iż przepis art. 46 ust. 1 ustawy systemowej nakłada na płatnika składek obowiązek obliczania, rozliczania i opłacania należnych składek za każdy miesiąc kalendarzowy, według zasad wynikających z przepisów tej ustawy. Opisany wyżej obowiązek ma bezwzględny charakter, co oznacza, iż jeżeli przy poborze składek na ubezpieczenie społeczne dojdzie do naruszenia obowiązujących przepisów także przez organ dokonujący takiego poboru, to organ ten nie ma podstaw prawnych do stosowania jakichkolwiek ulg

z tego tytułu w stosunku do płatnika składek (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 27 marca 2008r., III AUa 172/08).

Jednocześnie należy wskazać, że Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 sierpnia 2008r. (II BU 42/07) słusznie stwierdził, że podmioty zobowiązane do opłacania składek na ubezpieczenia zdrowotne powinny bez uprzedniego wezwania i bez potrzeby wydawania decyzji, opłacać i rozliczać składki na to ubezpieczenie za każdy miesiąc kalendarzowy w trybie i na zasadach oraz w terminie przewidzianym dla składek na ubezpieczenia społeczne. Przepisy ustanawiające ulgę od opisanego wyżej obowiązku winny być w związku z tym wykładane ściśle. Wobec powyższego, również norma art. 1

ust. 15 ustawy abolicyjnej ma charakter bezwzględnie obowiązujący.

Niezależnie od przedstawionego twierdzenia wypada podnieść, że zgodnie z art. 24 ust. 6h ustawy systemowej, bieg terminu przedawnienia należności składkowych ulega zawieszeniu: w przypadku wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych decyzji

w sprawie nienależnie opłaconych składek - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna (pkt 1); jeżeli wydanie decyzji w sprawie nienależnie opłaconych składek jest uzależnione od rozstrzygnięcia zagadnienia wstępnego przez inny organ lub sąd - do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak, niż na okres 2 lat (pkt 2). Wskazane przepisy mają na celu między innymi umożliwienie poboru składek na ubezpieczenie społeczne w sytuacji, gdy (tak jak w niniejszym sporze) żądanie składkowe jest wynikiem prawomocnego orzeczenia wstępnego, stwierdzającego podstawy do opłacenia składki - podleganie ustawodawstwu polskiemu (por. uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 września 2015r., I UK 405/14).

W świetle przedstawionych okoliczności, Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że analizowane żądania składkowe nie były jeszcze przedawnione.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd drugiej instancji, na mocy art. 385 k.p.c., orzekł o oddaleniu apelacji.

/-/SSA J.Pietrzak /-/SSA M.Procek /-/SSA M.Żurecki
Sędzia Przewodniczący Sędzia

JR